

“En poc terreny tenim vegetació semblant a la de Suïssa i el Magrib”

El botànic Oriol de Bolòs (Olot, Garrotxa, 1924), repassa amb modèstia la seva vida i el seu treball. De Bolòs és autor, amb Josep Vigo, de *Flora dels Països Catalans*, una ambiciosa i extensa obra que l'any 1986 va ser premiada amb una Medalla d'Argent pels seus col·legues europeus de l'OPTIMA (Organization for herbarium investigation of the Mediterranean Area).

La Fundació Catalana per la Recerca, que el 1994 va premiar Oriol de Bolòs, ha publicat ara una biografia de la seva vida. L'autor, Miquel Pairoli, s'hi entreté a demostrar que, al doctor De Bolòs, la botànica li ve de lluny. Els seus avantpassats, al segle XV, ja cercaven plantes per vendre remeis a la farmàcia d'Olot. Avui, els nebots d'Oriol de Bolòs encara tenen farmàcia a Barcelona.

—Això de les plantes, a vostè, li ve de família.

—Sí, va ser cosa del meu pare. Li agradava la natura i anar a fora. I de petit ja em portava a veure coses a les muntanyes. Això m'agradava més que no estar tancat a ciutat. Havíem baixat a Barcelona quan jo tenia tres anys. Després vaig haver d'estar molts mesos al llit per malaltia i encara em va fer venir més ganes d'anar a fora.

—Olot s'adiu més que no Barcelona amb els interessos d'un botànic...

—A tot arreu hi ha possibilitats de veure coses. Aquí, al voltant de Collserola, hi ha més de mil espècies. Pensa que a les terres del nord d'Europa, als països escandinaus, tenen, en total, el nombre d'espècies que aquí tenim només a Collserola. Som més rics en espècies. Hi ha més varietats. Des dels Pirineus fins a Lleida hi ha uns tipus de vegetació molt diferent.

—Això per què és?

—És cosa del clima. Però ara està alterat i es torna més aviat desfavorable. No sé com anirà. El fet és que als països del nord d'Europa n'hi ha menys varietat. També és veri-

tat que ells han treballat més que nosaltres la botànica.

—Com és?

—Aquí també hi ha hagut gent que ha treballat molt però la diferència principal amb aquells països rau en què aquí no publicaven. Perquè, de fet, a la Universitat de València, al segle XVI, hi havia professors molt importants de Botànica. Això jo ho vaig saber llegint llibres en alemany. Al començament de la botànica científica, cap al 1500, en el moment que començaven els estudis a l'Europa central, van començar també els de València. Aquí a Barcelona hi havia poca cosa, en canvi. El problema és que els de València no van publicar gairebé res. Entre el 1500 i el 1800 no van publicar. Només han quedat quatre papers que són testimoni que van existir. A l'Europa central, en canvi, sí que ho feien.

—Qui eren aquests botànics valencians?

—En parlo a la introducció de *Flora dels Països Catalans*. A l'Estudi de València hi havia una càtedra de simples, que després va passar a dir-se d'herbes. Hi van destacar en Pere Jaume Esteve, de Sant Mateu del Maestrat, i en Joan Plaça.

—Al mateix segle XV, un avantpassat vostre ja s'hi dedicava...

—No, no.

—A la farmàcia.

—Ah! A la farmàcia, segurament sí. Però llavors una farmàcia no era res valorat ni de categoria, eh! Eren treballadors normals, com els que arreglaven qualsevol cosa o...

“Els germans de l'àvia, els Vayreda, eren tots artistes. L'Estanislau, pintor, i el Marià, escriptor. I, malgrat això, a Olot deien: ‘Els Vayreda, ànima freda’”

—Però durant els cinc segles següents la família de vostè va dedicar-se a la farmàcia...

—Sí.

—Són els veritables farmacèutics d'Olot, els Bolòs.

—Sí, ja, ja... Però els Bolòs coneguts no són els del segle XV sinó els de fa dos-cents anys o així.

—El cas és que a casa seva el seu pare es dedicava a la botànica, el pare del seu pare també i la mare del seu pare tenia un germà, Estanislau Vayreda, que també s'hi dedicà.

—Sí. Era germà de l'àvia, l'Estanislau. Els Vayreda es van morir tots molt joves.

—També el pintor Joaquim Vayreda, que també era tiet seu?

—Sí. No en vaig conèixer cap, jo. I l'altre germà es dedicava a la literatura. I, malgrat això, a Olot deien: “Els Vayreda, ànima freda.” I precisament tots eren artistes! Ara! No eren gaire enraonadors. Això és una altra cosa. Jo mateix m'hi trobo, amb això.

—Del que sí devien parlar a casa seva és de botànica.

—Amb el pare, sí. Tot i que ell estava molt lligat a la farmàcia. Per viure s'hi havia de passar moltes hores i,

fins i tot, els diumenges. Venia, dinava i se n'anava corrent a la farmàcia un altre cop. Després de la guerra ja va poder entrar a l'Institut Botànic i aleshores va tenir més possibilitats. En la fase final de la seva vida, va poder fer les coses que tenia il·lusió de poder fer: la botànica, d'una banda, i de l'altra, la pintura, que també li agradava molt.

—De fet el primer llibre que vostè fa, *Vegetación de las comarcas barcelonesas*, l'escriu en col·laboració amb el seu pare i el signa ell.

—Sí, ja era el temps del franquisme. La gent que hi havia a la universitat eren d'aquí però estaven sota el franquisme i volien que es traduís *Flora de Catalunya*, de Joan Cadevall, al castellà. El meu pare no va voler i els va proposar fer un estudi nou sobre la flora d'aquí de Barcelona. Es va fer en castellà perquè en aquells anys no es podia fer d'una altra manera. Jo vaig intervenir-hi perquè era més jove i anava més avançat. Ho va signar ell perquè era el director de l'Institut Botànic i li havien fet l'encàrrec a ell.

—Quan comença a tenir afecció a la botànica?

—Quan tenia sis anys. Als tres anys ja m'agradava. Però als sis, set anys, després de tant de temps al llit per una malaltia, ja em deia “aniràs a aquell lloc, miraràs quines plantes hi ha”.

—Després, de molt jove, col·laborà amb l'Institut Botànic.

—Sí, quan hi entrà el meu pare. El director de l'Institut era el doctor Font i Quer, que és el mestre principal que hem tingut. El meu primer mestre de botànica va ser ell. Però va patir les conseqüències de la guerra i el franquisme.

—El van fer fora de l'Institut?

—El van ficar a la presó. Quan jo tenia dotze o tretze anys vaig anar a veure'l amb el meu pare a Montjuïc. Estava tancat en una mena de galliner. Era molt trist per un home que sempre havia anat a tot arreu, explorant. Fins que al cap d'un any i mig o així va sortir. Per a ell va ser una eternitat, clar.

—Per què el van tancar?

—Ell era professor de la Universitat de Barcelona. A l'estiu del 1936 se'n va anar amb un grup d'estudiants a fer una campanya d'estiu al sud d'Aragó, a les muntanyes d'Albarracins i, quan va venir la guerra, eren allà. El doctor Font i Quer era farmacèutic militar, i tenia el càrrec de tinent coronel. Quan es va assabentar que havia esclatat la guerra, ell va pensar que el més important era tornar aquells nois que anaven amb ell a Barcelona. Com que no li deien ni que sí ni que no, va decidir anar-se'n sense donar-los temps a reaccionar. Però, és clar, després el van acusar de ser un militar que s'havia passat als altres. Font i Quer, però, va tenir la sort de ser ja un home molt conegut en ambients internacionals i aquí van arribar moltes cartes de tot arreu que demanaven el seu alliberament. El mateix doctor Braun-Blanquet, que era un botànic suís que després fou també mestre nostre, va fer valer les seves influències perquè l'alliberessin i no complís els vuit anys de condemna.

—Però no va poder tornar a la Universitat ni a l'Institut.

—No, no. Ell venia els dissabtes, a l'Institut. Però per viure va haver de treballar per editorials castellanès: va fer diccionaris, guies de plantes medicinals, etc. La seva idea de treballar tot el sector del Mediterrani se'n va anar enlaire i va haver de fer obres molt més limitades. Van tenir força èxit, per això. Fins i tot a Amèrica el coneixien molt per aquests llibres.

—De fet, la feina sobre la flora dels Països Catalans que va fer ell, l'ha continuat vostè.

—Sí. Sobre la flora hi havia molts projectes d'ell. Més grans encara que els nostres. Però no els va poder realitzar. Es van quedar sense fer. Ell coneixia molt tot el territori del Mediterrani occidental. Com que era militar havia pogut visitar el Marroc i altres llocs del nord d'Àfrica on nosaltres no havíem pogut anar. Havia tingut molta relació amb els francesos i coneixia tota la península Ibèrica. Però el que coneixia molt i molt eren

els Països Catalans perquè ell tenia interès en els Països Catalans. Tot ho havia caminat i s'ho coneixia.

—De totes formes, és vostè, als anys quaranta, el que introdueix a Catalunya el nou concepte de comunitats vegetals, que continua essent actual.

—Fins al 1900 els botànics reconeixien les plantes, feien llistats d'aquestes plantes i escrivien si servien per una cosa útil. Però sobre quina mena de boscos hi havia a Suècia o a França i què hi ha en aquests boscos, ningú se n'havia preocupat d'estudiar-ho. Els boscos de faig de França són iguals que els de Catalunya? Ningú no ho sabia. Al final del XIX i principi del XX es comencen a analitzar no només les plantes sinó també els conjunts, tot explicant els elements del paisatge i el seu significat. Diversos grups, uns als Estats Units, els altres a Suïssa, comencen a treballar en aquest sentit. El suís Braun-Blanquet, que ha treballat moltíssim per aquí amb nosaltres, és la persona que ha fet la feina principal en aquest sentit. Ell ha fet el treball bàsic sobre fitosociologia.

—*Pflanzensoziologie*?

—Sí. Essent gairebé una criatura jo estudiava alemany i en vaig fer la traducció.

—Quina edat tenia?

—Quinze o setze anys.

—Déu n'hi do. I es va publicar?

—No. Jo anava fent però no tenia cap experiència.

—Això el va ajudar a conèixer les seves teories, però.

—És clar.

—I després vau tenir molta relació amb ell.

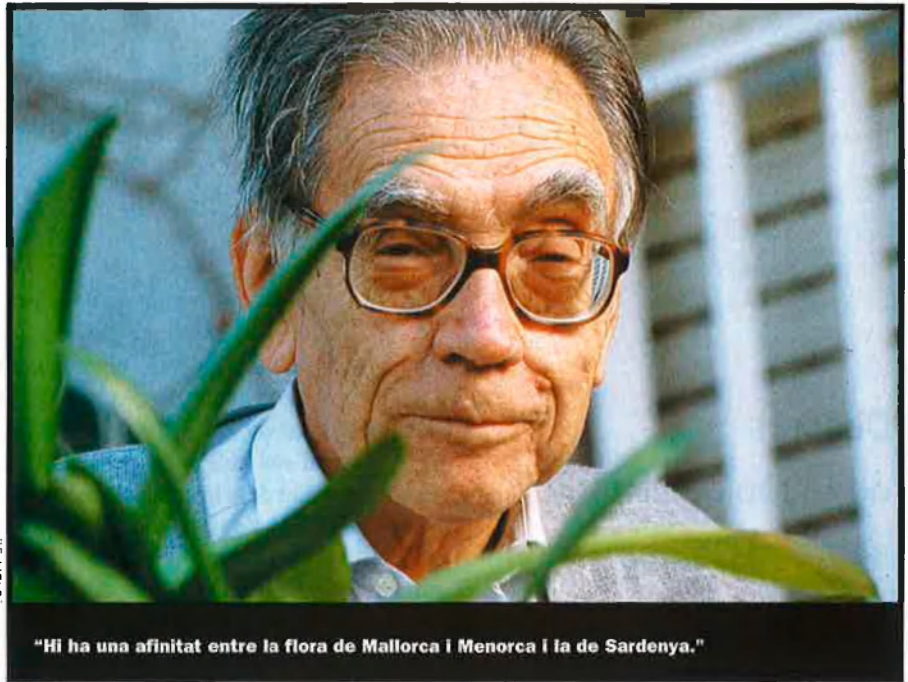
—Sí. Després de la guerra el vaig acompanyar en diverses exploracions.

—Per on?

—Sobretot vam anar de Lleida cap a la Franja i després part de l'Aragó perquè a Braun li interessava aquesta zona tan seca, que li recordava la vegetació del nord d'Àfrica.

—Aquesta és la zona més peculiar dels Països Catalans, pel que fa a vegetació?

—Aquest territori, des de Lleida fins al sud de Navarra, incloent-hi una part de la Franja i els Monegres, és un

"Hi ha una afinitat entre la flora de Mallorca i Menorca i la de Sardenya."

territori que, per Europa, és molt singular. Té una tendència cap a la zona àrida però és molt exagerat dir que era nord-africà, com deien Blanquet i alguns companys seus.

—Quines altres zones dels Països Catalans són singulars?

—Tot és particular. Entre els Pirineus i Barcelona ja es troben moltes coses diferents. Hi ha zones plujoses, com la Selva o la de Girona. Quan s'estudia tot això es troben moltes afinitats amb la vegetació suïssa. Braun, com que era suís, es quedava admirat perquè en molt poc terreny trobava coses semblants al nord d'Àfrica i a Suïssa. Sempre dic que quan vam començar a estudiar tot això vam trobar tipus nous de vegetació igual que quan els europeus van arribar a Amèrica. Hi ha conjunts de vegetació i paisatge que ningú no havia trobat i estudiat. Ara és molt difícil. Però llavors ningú havia estudiat conjunts semblants, ni aquí, ni a França ni a Alemanya.

—Quins conjunts?

—El bosc d'alzina, per exemple. Té la mateixa constitució des de Barcelona fins a Marsella. Hi ha les mateixes espècies. En canvi, a la vora de Lleida, quan comença a ser més sec, també hi ha alzines, però d'un altre tipus

i amb espècies diferents al seu voltant. Llavors, entre Barcelona i Lleida trobem dos paisatges molt diferents d'alzinars. En canvi, a València hi ha alzinars però menys i més semblants als de Barcelona. I a les Illes són alzines com les de Barcelona i Marsella però el conjunt de plantes i el tipus de vida que l'envolta és diferent.

—També va veure vostè que a Mallorca i Menorca tenen una vegetació més semblant a Còrsega i Sardenya, que no a la Península.

—Sí, això és un fet. Hi ha una afinitat amb Còrsega i Sardenya que no sé interpretar. Hi ha diverses teories però no són clares. S'ha d'estudiar més.

—Pot ser que el sòl sigui semblant?

—Sí. O que les espècies saltin d'unes illes a unes altres amb els ocells. Però no és clar.

—En canvi, Eivissa i Formentera són més semblants a la Península?

—Sí. Tenen flora ibèrica i no se'n veuen gaires espècies de Sardenya. En canvi, a Mallorca, no trobaràs farigola, que és una cosa corrent aquí.

—Cap ni una?

—Poden haver-ne plantat, però no és una espècie d'allà.

Àlex Milian